

zagen waren o.a. *Cortinarius bolaris* (Roodschubbige gordijnzwam) en *C. fulvescens* ss. Favre, volgens de nieuwe Standaardlijst een soort die niet eerder in het bestand van de NMV opgenomen is. Het vraagteken achter het ééntje op pagina 774 van het "Overzicht" wordt dus een uitroepteken! In het Bos bij Oost werd de vrij zeldzame *Inocybe whitei* (Blozende dennevezelkop) gevonden. Op het grasland "Oostervallei" stonden naast een aantal wasplaten nog twee kenmerkende soorten voor dit type terreinen, nl. *Clavulinopsis helveola* (Gele knotszwam) en *C. luteoalba* (Verblekende knotszwam).

Om ongeveer drie uur werd de excursie beëindigd, waarna we na wat poetswerk in het Doniahuis met de boot van kwart voor vijf weer naar het vasteland terugkeerden.

Mocht u ook eens (of weer) een dergelijk weekend mee willen maken, schrijf dan in voor het weekend op Terschelling. Voor informatie zie het excursieprogramma in dit nummer.

Elisabeth Jansen, Goudenregenlaan 8, 6862 WT Oosterbeek

DE POPULIERMELKZWAM, *LACTARIUS CONTROVERSUS*, IN FLEVOLAND

Met de inrichting van de polders en de aanplant van de bossen zijn veel populieren aangeplant. In de Noordoostpolder ging het vooral om *Populus x canadensis*, de bastaard tussen de inlandse Zwarte populier, *P. nigra* en een Amerikaanse soort, nl. *P. deltoides*. Aanplant vond in de Noordoostpolder vooral plaats langs wegen en binnen Voorster- en Urkerbos ook als opstanden. In O.-Flevoland nam de aanplant in bosverband een grote vlucht. Het Roggebotzand was het eerste polderbos waar de populier op grote schaal in de praktijk is aangeplant (Groenhuis, 1983). In alle bossen in deze polder komt een hoog percentage populier voor, vooral van *P. x canadensis*. In Z.-Flevoland zien we dezelfde trend; alleen is hier ook op grote schaal overgegaan op aanplant van balsempopulieren (*P. trichocarpa*), die veel donkerder opstanden vormen dan de vaak ruige opstanden van de Canadapopulier. In de volgorde van de leeftijd van de polders zien we het aandeel van Canadapopulieren in de wegbeplanting dalen.

De Canadapopulier is dus een algemene soort in de Flevopolders, vooral op de lutumhoudende gronden. Toch heeft deze soort nooit bekend gestaan om het grote aandeel mycorrhiza-soorten. Frans Tjallingii schreef dan ook in één van de eerste berichten in 1977: 'Gezien de enorme oppervlakte die populierbossen in de polders beslaan, behoeft het niet te verwonderen dat er verscheidene populierbegeleiders

zijn gevonden, waaronder diverse mycorrhiza-paddestoelen. Hiervan noemen we drie weinig algemene vaalhoeden: *Heboloma populinum* (Populierevaalhoed), *H. vaccinum* (Ruderaal vaalhoed) en *H. collariatum* (Geringde wilgevaalhoed), en de Populierreidderzwam, *Tricholoma populinum*. Eigenlijk is het gek dat de Populierreidderzwam (*Lactarius controversus*), een enorme, bleekrose paddestoel, die grote heksenkringen maakt in populierlanen in het rivierengebied, maar op één plaats gevonden is, nl. in het Urkerbos. Die eerste groeiplaats betrof een opstand van Canadapopulier gemengd met een tweede boomlaag met inlandse soorten (o.a. Zwarte els, Zomereik, Hazelaar) op neutraal tot zwak zure keileem. Tabel 1 laat zien dat nadien de soort bij Urk regelmatig is waargenomen. Pas in 1981 werd de soort voor het eerst waargenomen in O.-Flevoland, nl. in het Spijkbos, wederom binnen een opstand, en nadien ook gevolgd door vondsten in Abbert en Bremerbergbos (figuur 1). In Zuidelijk Flevoland is de soort tot nu toe niet gevonden. Tabel 2 laat zien dat de leeftijd van de aanplanten waarin de soort voor het eerst werd gevonden varieert van 19 tot 45 jaar. Er moet hierbij opgemerkt worden dat zelden een gebied zo goed gevolgd wordt dat een eerste vondst overeenkomt met

TABEL 1
Overzicht van bossen/wegen met waarnemingen met Populierreidderzwam
in de periode 1975 - 1995.

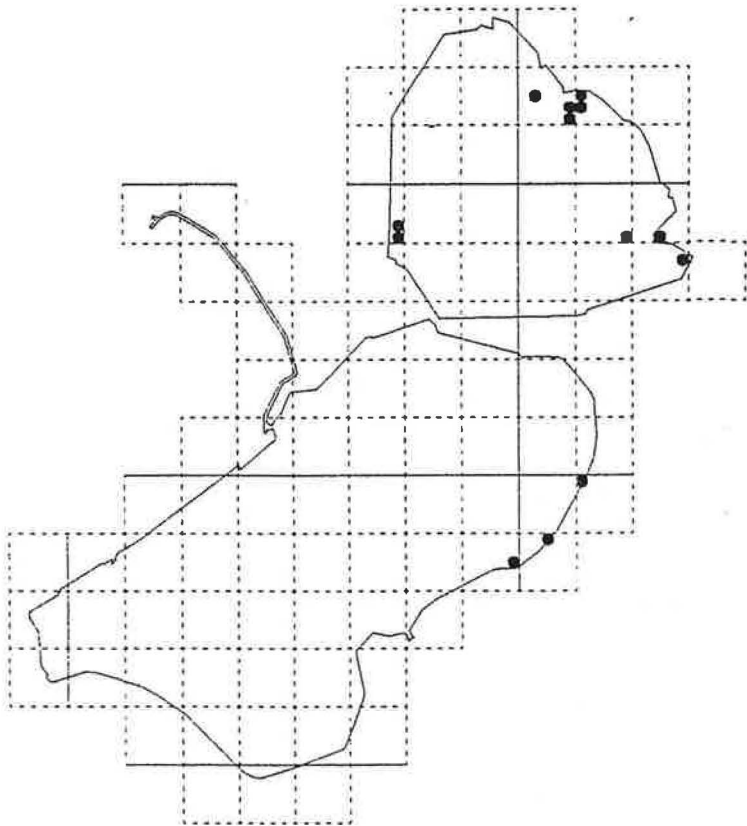
Jaar	Bosgebieden/wegbermen
1976	Urkerbos
1977	Voorsterbos
1979	Urkerbos, Voorsterbos
1981	Urkerbos, Spijkbos
1982	Urkerbos, Voorsterbos
1983	Urkerbos, Voorsterbos, Bremerbergbos
1986	Voorsterbos, Bremerbergbos
1986	Kadoelerweg
1988	Urkerbos
1989	Urkerbos, Wellerzandweg
1990	Urkerbos
1991	Wellerzandweg
1992	Abbertbos
1995	Kuinderweg

TABEL 2

De leeftijd van populieraanplant ten tijde van de eerste vondst
van *Lactarius controversus*.

Bosgebied	Aanplant	1e vondst	Leeftijd (jaren)
Noordoostpolder			
Urkerbos	1956	1976	20
Voorsterbos	1951	1977	26
Wellerzandweg	1950	1992	42
Kuinderweg	1950	1995	45
Kadoelerweg	1950	1986	36
Oostelijk Flevoland			
Spijkbos	1960	1981	21
Bremerbergbos	1964	1983	19
Abbertbos	1961	1992	31

de eerste verschijning van de vruchtlichamen. Veelbetekenend is dat de soort al binnen 19 jaar aanwezig kan zijn (Bremerbergbos). Dit zou kunnen betekenen dat de soort bv. langs de Kuinderweg 26 jaar onopgemerkt is gebleven. Tot 1982 werd deze berm bijna elke herfst afgefietsd, waarbij *Lactarius controversus* niet werd waargenomen. Het verschijnen van vruchtlichamen is hier pas minimaal 32 jaar na aanplant voor het eerst opgetreden. De vraag is of dit verschil is te verklaren. Waar de Canadapopulier op lutumrijke gronden staat (zware zavel, klei) kunnen we er vanuit gaan dat de voedselrijkdom van de bodem de ontwikkeling van mycorrhiza's onnodig maakt. Juist op voedselarme bodems (waar in de regel geen populieren werden aangeplant en waar de hybride van 'nature' niet thuishoort) blijken mycorrhiza-soorten van belang voor de voeding. Op alle groeiplaatsen is sprake van voedselarme gronden. Het gaat óf om keileem (Urkerbos, Voorsterbos) óf om zandige gronden (Bremerbergbos, Wellerzandweg, Abbert). De groeiplaats langs de Kuinderweg wijkt hier grotendeels van af. Het gaat hier om een fraaie rij populieren die de weg begeleidt op een gradiënt (gezien vanaf Emmeloord) van klei, zware zavel, lichte zavel naar fijn, kalkhoudend zand bij Kuinre. *Lactarius controversus* komt hier voor waar de berm uit lichte zavel (minder dan 12% lutum) of zand bestaat. Hier kwam hij in 1995 massaal voor, bij elke populier,

140

180

Figuur 1. De verspreiding van *Lactarius controversus* in Flevoland.

over een afstand van ruim 3 km (!). De berm wordt al tientallen jaren verschraald. De provinciale waterstaat van Overijssel maaide de berm altijd laat (eind juni) waarbij het maaisel werd afgevoerd. Dit beheer is gecontinueerd nu de provincie Flevoland vanaf 1986 het beheer voert. De verschraling was al eerder opgemerkt (al in de zeventiger jaren) door de bijzondere plantenflora met o.a. Geel walstro, Late ogentroost, Grote wilde thijm, Bastaardlucerne, Stijve ogentroost en Kleine ratelaar. Naast *Lactarius controversus* groeiden in 1995 regelmatig op dit traject o.a. *Russula persicina* (Kruipwilgrussula), *Tricholoma populinum* (Populier-ridderzwam) en *Paxillus involutus* (Krulzoom).

Het voorgaande lijkt er op te wijzen dat *Lactarius controversus* in Flevoland dus ook kan verschijnen op sterk lutumhoudende grond, maar dat de vestiging later optreedt dan op van nature schrale grondsoorten.

Het algemeen voorkomen langs de Kuinderweg was reden om in 1995 contact op te nemen met de provincie Flevoland middels een schrijven van het WMOIJ-bestuur om te pleiten voor het behoud van deze laanbeplanting, gezien de voorgenomen kap in 1999. De brief heeft geleid tot een nader gesprek in Lelystad en een veldbezoek in maart van dit jaar, waarbij door de provincie is toegezegd een deel van de populieren buiten de kap te houden. Hierdoor kan de bijzondere mycorrhizaflora behouden blijven. Voor het laten staan van de bomen gelden echter ook landschappelijke overwegingen en het feit dat door kap de berm het schrale karakter voor jaren verliest en dat daarmee ook de groeiplaatsen van bijzondere hogere planten in het geding zijn.

Literatuur

- Groenhuis, B. 1983. Ontwikkelingen van de bosbouwkundige visie en de modellen bij de aanleg en het beheer van beplantingen in de Flevopolders. Flevovericht 216: 19-44.
Tjallingii, F. 1977. Paddestoelonderzoek in de IJsselmeerpolders. Bericht WMOIJ over 1976.

Piet Bremer, Roelingsbeek 1, 8033 BM Zwolle
Werkgroep Mycologisch Onderzoek IJsselmeerpolders